

Stockholm 16 september 2024

En mer effektiv tillsyn över socialtjänsten (SOU 2024:25)

Socialdepartementet har givit Akademikerförbundet SSR möjlighet att yttra sig över rubricerat betänkande. Akademikerförbundet SSR lämnar synpunkter på förslagen i de delar förbundet anser att de har något att tillägga.

Övergripande synpunkter

Inledningsvis vill Akademikerförbundet SSR framföra att den tillsyn som IVO bedriver inte bara är viktig utan också nödvändig för att säkerställa att enskilda i slutändan får sina behov tillgodosedda och omhändertagna genom bland annat vård, omsorg, behandling eller andra insatser, vilket ytterst får anses vara socialtjänstens syfte.

Grundläggande faktorer för att nå syftet är kunskap, kompetens och reella förutsättningar att bedriva socialtjänst. I den andan har Akademikerförbundet SSR ställt sig bakom och drivit på arbetet med den nya socialtjänstlagen och den omställning som kommunernas socialtjänst ska genomföra. Det handlar bland annat om att arbeta förebyggande, vara lätt tillgänglig, utgå ifrån vetenskap och beprövad erfarenhet, ett ökat ansvar för att planera de insatser som ska genomföra och att öppna upp för att kunna erbjuda vissa insatser utan föregående behovsprövning.

Akademikerförbundet SSR ser att den nya lagen innebär en ny styrning av kommunerna och att den kommer att ställa andra krav på kommunerna, såväl politiker som profession, än dem som dagens lagstiftning gör. Det i sin tur borde rimligtvis påverka den tillsyn som IVO har att bedriva. Förbundet ser dock med viss oro på detta. Inte minst när det gäller utredningens sätt att beskriva och se på den tillsyn som IVO bedriver.

Akademikerförbundet SSR vill därför understryka vikten av att IVO i sin tillsyn granskar att verksamheten utgår ifrån vetenskap och beprövad erfarenhet och

att insatserna är av god kvalitet. Tanken med en effektiv tillsyn måste väl ändå vara att tillsynsmyndigheten i sin riskbaserade tillsyn granskar de tillsynsobjekt – kommuner och enskilda tillsynsobjekt - som man har tillsyn över och fångar upp de kommuner och verksamheter där riskerna och bristerna är som störst? Akademikerförbundet SSR kan inte nog understryka vikten av att tillsynen bidrar till att förbättra socialtjänsten och dess verksamheter till nytta för enskilda, dvs. brukare och patienter. Här är kunskap, kompetens och förutsättningar att använda sig av dessa grundläggande för att insatser och verksamheter ska vara till nytta för enskilda och göra den skillnad de är tänkta att göra.

9.2 Särskild avgift vid ej verkställda beslut

Akademikerförbundet SSR instämmer inte i utredningens bedömning att reglerna om särskild avgift i 16 kap. 6 a-6 e §§ socialtjänstlagen tjäna sitt syfte och därmed inte bör upphävas.

Den rättssäkerhetsaspekt på individnivå som utredningen lyfter fram är svår att förstå då handläggningen av ett ärende om särskild avgift många gånger tar mycket lång tid och inte påverkar verkställighetstiden i det enskilda ärendet. Avgiften saknar därmed betydelse för den enskilda individen. Lägg därtill att den sanktionsavgift som kommunen blir skyldig att betala till staten, ska betalas utifrån de medel och den budget som ska gå till att säkerställa att enskilda får de insatser de har rätt till och insatser av god kvalitet. Avgiften upplevs därför mycket kontraproduktiv. Rimligtvis bör det gå att få till ett system som säkerställer att kommunerna fullgöra sina uppgifter och att professionen ges förutsättningar att göra ett gott arbete.

9.6 Vitesföreläggande ska kunna riktas mot staten

Akademikerförbundet SSR motsäger sig inte förslaget. Men anser det något anmärkningsvärt.

Myndighetens ledning är ansvarig för verksamheten inför regeringen, och regeringen styr myndigheterna huvudsakligen genom beslut om instruktion för myndigheten samt det årliga regleringsbrevet där myndighetens anslag fördelas. Utöver det kan regeringen ha en omfattande löpande kontakt med myndigheten. Med en sådan ordning kan regeringen försäkra sig om läget i myndigheten inom olika områden, och därigenom få bättre förutsättningar för att få genomslag för sin styrning. Dessutom utser regeringen myndighetens ledning. Regeringen styr alltså myndigheterna med uppdrag, regler, resurstilldelning och utnämningar av ledning. Anser regeringen att den inte kunnat styra sin myndighet tillräckligt effektivt med dagens system. Står det dem fritt att reglera om att en annan myndighet ska utföra delar av styrningen åt dem genom att föreläggande ska kunna förenas med vite.

9.12 Utreda hur statlig kvalitetsgranskning skulle kunna införas som ny verksamhetsgren

Akademikerförbundet SSR tillstyrker med tvekan förslaget. IVO ska redan idag granska hur kommuner och andra utförare av verksamheter lever upp till mål och målliknande föresatser i lagstiftningen. Alltså inte enbart granska hur man lever upp till krav i lagar och andra föreskrifter. Dessutom ska IVO lämna råd och ge vägledning. Man har alltså redan ett uppdrag att vara lärande, stödjande och förebyggande. Utredningen skriver att de noterat önskemål från kommuner och privata utförare om att IVO:s granskningar borde bidra till verksamhetsutveckling och lärande i större utsträckning än i dag. Det tyder på att IVO inte till fulles lever upp till dagens krav på lagstiftningen. Frågan är om ny lagstiftning som till stora delar överlappar det IVO inte gör idag är rätt väg att gå i styrningen av myndigheten? Det finns andra sätt för regeringen att göra detta på. Men Akademikerförbundet SSR är inte motståndare till att IVO ska utföra kvalitetsgranskningar. Görs dessa på rätt sätt med fokus på bästa möjliga utfall för brukarna. Då kan de sannolikt bidra till en bättre vård och omsorg.

Heike Erkers
Förbundsordförande

Fredrik Hjulström
Socialpolitisk chef